

**AVOCATUL – SUBIECT SAU PARTICIPANT LA
FORMAREA CONVINGERII ASUPRA APRECIERII
PROBELOR ÎN PROCESUL PENAL**

Sergiu PETRUȘCA

CZU: 343.14:347.965

petrusca.sergiu@gmail.com

Potrivit legislației procesual penale, probatoriul constă în invocarea de probe, propunerea de admitere și administrare a acestora, iar, la rândul ei, administrarea probelor presupune strângerea și verificarea acestora în favoarea și defavoarea învinutului, inculpatului de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanță la cererea părților (art. 99-100 CPP).

Dacă să ne referim strict la subiecții aprecierii probelor în procesul penal, alin. (2) art. 101 CPP prevede că reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri, formată în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege.

Atribuția ce este pusă în sarcina subiecților enumerați în virtutea funcției deținute, și a principiilor legalității și oficialității procesului penal, aceasta fiind o obligație, și nu un drept pe când ceilalți subiecți ai procesului penal chiar dacă apreciază probele, rezultatul nu constituie o hotărâre decisivă a procesului penal.

La administrarea probelor participă și ceilalți subiecți procesuali ale căror drepturi și interese sunt obiecte de cercetare în cadrul procesului penal concret.

Desigur că părțile din proces fac la rândul personal sau cu concursul apărătorului o apreciere a probelor, dar hotărârile lor nu au caracter de act oficial. Judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere, formată în urma cercetării tuturor probelor administrate (art. 27 CPP), în urma căruia sunt adoptate hotărâri cu caracter oficial.

Legea determină cercul de subiecți pentru care libera apreciere a probelor nu constituie un drept, ci o obligație, din considerentul că în urma hotărârilor adoptate de ei depinde vectorul evoluției procesului penal și tragerea concluziilor definitive în cadrul probațiunii. Dar

aceasta nu înseamnă că aprecierea probelor este un monopol al organelor statului. Apărându-și drepturile, participanții la proces penal tot apreciază probele, dar la primii subiecți aprecierea probelor este materializată în acte procesuale, pentru restul participanților aprecierea probelor se afirmă în cereri, demersuri, plângeri [5, p. 145].

În opinia doctrinarului A.M. Larin, toți subiecții procesului penal pot aprecia probele, dar aprecierea lor nu este la fel de importantă pentru finalitatea cauzei. O importanță deosebită este „evaluarea probelor de către subiecții oficiali, de aprecierea lor depinde constatarea dacă fapta întrunește sau nu elementele infracțiunii, dacă a fost săvârșită cu vinovăție și pedeapsă aplicabilă” [6, p. 105].

Organele statului sunt responsabile pentru desfășurarea urmăririi penale, aceștia administrează și apreciază probele din oficiu în virtutea legii și din proprie inițiativă, fără a fi limitați de înaintarea unor cereri de către alți participanți ai procesului care acționează cu scopul de a-și apăra drepturile și libertățile și nu sunt obligați să se ghideze de criteriile de apreciere a probelor [11, p. 27].

În calitate de subiecți ai acțiunilor procesuale, și anume, bănuitul, învinuitul și reprezentanții lor, apărătorul, partea civilmente responsabilă și reprezentanții lor, sunt în drept să facă observații privitor la modalitatea de desfășurare a acestora și să fie consemnate în procesul-verbal atât la faza urmăririi penale, cât și la faza judecării.

Partea apărării poate solicita prin intermediul organului de urmărire penală, judecătorului de instrucție, administrarea altor probe, precum și să prezinte probele pe care aceștia le consideră relevante soluționării cauzei, astfel prin înaintarea cererilor, demersurilor și plângerilor împotriva acțiunilor de urmărire penală, părțile pun la îndoială admisibilitatea, suficiența și relevanța probelor administrate de către partea acuzării.

Prin oferirea dreptului de a contesta și de a solicita administrarea de probe, legiuitorul a acordat părților în proces, dreptul de a aprecia probele.

Înaintarea unor plângeri sau demersuri implică după sine obligația reprezentantului de urmărire penală sau a organului judiciar de a le analiza și a satisface cerințele legitime. Indiferent de decizia adoptată, subiectul investit cu soluționarea acesteia emite un act procesual

motivată în baza probelor examinate. Astfel, evaluarea probelor de către partea apărării poate purta un caracter real.

Semnificația aprecierii probelor de către partea apărării nu se limitează doar la faza de urmărire penală, aprecierile, constatările efectuate de către aceștia au șanse de viață la orice etapă a procesului, inclusiv la judecarea în fond și instanța de apel. Or, existența art. 390-391, 415, 449 CPP sunt dovada că atât la faza de urmărire penală, cât și la judecarea în fond sau apel probele pot fi apreciate contrar exigențelor art. 101 CPP.

Un subiect aparte asupra căruia vrem să atragem atenția sunt apărătorii. Asupra apărătorului bănuitului, învinutului, inculpatului în cadrul procesului penal nu este pusă sarcina administrării și aprecierii probelor. În opinia noastră, legiuitorul pe bună dreptate nu a inclus partea apărării în lista subiecților împuterniciți cu așa prerogativă. Considerăm că aprecierea probelor de către apărător nu este obligatorie și nici rezonabilă din următoarele considerente:

1) Apărătorul nu este împuternicit să adopte decizii pe parcursul desfășurării cauzei penale, respectiv aprecierea probelor de către acesta nu este obligatorie. Cazul în care apărătorul nu este de acord cu aprecierea dată de către reprezentantul organului de urmărire penală sau a instanței de judecată, acesta dispune de pârghiile procesuale prin care poate contesta ordonanța sau sentința care conțin raționamentul aprecierii și coroborării probelor. Cu toate că instanța de judecată poate împărtăși aceeași părere ca și partea apărării privitor la aprecierea probelor, aceasta nu va figura nicăieri la nivel de factor de decizie.

2) Alt argument adus în favoarea neincluzerii apărătorului ca subiect al aprecierii probelor în procesul penal este faptul că apărătorul are interes unidimensional la soluționarea cauzei. Spre exemplu, apărătorul în cadrul cercetării judecătorești nu apreciază toate probele cauzei penale, ci doar cele care atenuază responsabilitatea celor săvârșite pentru clientul său.

3) Nu excludem nici situația când apărătorul apreciind probele conform intimei sale convingeri să fie cauza unui conflict între bănuit, învinuit, inculpat și apărătorul său. Considerând faptul că legea nu a inclus apărătorul în cercul subiecților ce apreciază probele în virtutea

principiului oficialității, nu înseamnă că apărătorul nu apreciază potrivit altor reguli. Legea nu-i interzice să evalueze probele după intima sa convingere, dar nici nu îl obligă [15, p. 52]. El este obligat să susțină poziția bănuțului, învinutului, inculpatului apărat chiar de își dă seama că cazul va avea o altă finalitate decât dorită de clientul său;

4) Specialitatea de avocat este una comercială și aportul său față de apărarea intereselor clientului este în funcție de starea materială a acestuia. Prin urmare, munca de combatere a probelor poate fi proporțională cu onorariul adus și poate varia în timp, iar încetarea achitării s-ar presupune și un refuz al apărătorului de a-și exercita în continuare atribuțiile, fapt ce l-ar deprecia pe învinuit în raport cu partea acuzării. În context există și riscul convingerii inculpatului de a recunoaște vinovăția, luând în calcul că inculpatul nu l-a achitat în modul convenit.

Așadar, participarea avocatului în procesul de administrare a probelor are un caracter unilateral și se manifestă exclusiv prin aprecierea probelor în apărarea clientului său cu statut de bănuț sau învinuit, aprecierea probelor de către avocat se manifestă prin înaintarea cererilor și demersurilor care au ca scop convingerea organului de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată de veridicitatea poziției adoptate.

Concluzii. Având în vedere obligațiile pozitive ale statului, se poate afirma că organele judiciare au îndatorirea ca, în baza probatoriului efectuat, să afle adevărul cu privire la obiectul probațiunii, ceea, ce de regulă, implică o operație logică de reconstituire și apreciere a unor fapte trecute. Obținerea de cunoștințe despre circumstanțele unei infracțiuni după urme care conțin informații despre un eveniment este esența cunoașterii.

Subiecții aprecierii probelor în cadrul procesului penal sunt persoanele care sunt investite în baza legii cu atribuții de cercetare și soluționare a cauzei penale, care călăuzindu-se de lege, în urma procesului cognitiv de evaluare în ansamblu a probelor din punctul de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității emit acte procesuale ce influențează cursul cauzei. Anume sarcina și obligația impusă acestor subiecți de a administra și aprecia probele pentru a

demonstra vinovăția făptuitorului, în virtutea funcției deținute, tinde spre descoperirea adevărată a circumstanțelor de fapt.

Pentru cercul de subiecți determinați de lege, aprecierea probelor la formarea unei convingeri călăuzite de lege, direcționează vectorul evoluției procesului penal și se formulează concluziile definitive în cadrul probațiunii. În urma aprecierii libere a probelor, sunt adoptate hotărâri cu caracter oficial, anume de către subiecții oficiali ai procesului penal. Ceilalți participanți la procesul penal, în urma aprecierii libere a probelor, au dreptul de a înainta cereri, plângeri, care produc efecte doar după adoptarea unei hotărâri de către organul competent.

Referințe:

1. LACHI, C. *Aprecierea probelor în proces penal*, (online) Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/53-56_26.pdf
2. NEAGU, I. *Tratat de drept procesual penal. Partea generală*. București: Universul Juridic, 2013. ISBN 978-606-673-075-4
3. DAMASCHIN, M. *Drept procesual penal. Partea generală I și II. Suport de curs*. București: Editura Universității ”Nicolae Titulescu”. 2013, 147 p.; [online].Disponibil: <https://www.slideshare.net/exodumuser/2619163026-dreptprocesualpenalpartea-generalaisiipdf>
4. UDROIU, M. *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*. București: C.H.Beck, 2014. ISBN 978-606-18-0683-6
5. МИНЬКОВСКИЙ, Г.М. Доказательства. В: научный ред. В.П. БОЖЬЕВ // Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу. Москва, 1995. Disponibil: <https://www.disserscat.com/content/ispolzovanie-dokazatelstv-v-protsessualnykh-resheniyakh-po-ugolovnym-delam>.
6. ЛАРИН, А.М. *Проблемы расследования в советском уголовном процессе*. Москва, 1970, disponibil <http://www.law.edu.ru/book/-book.asp?bookID=70224>.
7. ЗАЙЦЕВА, С. А. Автореферат дисс. *Оценка доказательств в Российской уголовном процессе*, Саратов,1999, online, disponibil: <https://www.disserscat.com/content/otsenka-dokazatelstv-v-rossiiskom-ugolovnom-protsesse>.
8. GHEORGHITĂ, M. Teoria cu privire la cauzele penale și contravențiile administrative. Criminalitatea organizată de tip american. În: *Revista Națională de Drept*, 2002, nr.5/49.
9. FURDUI, S. Aspecte din practica judiciară cu privire la aprecierea probelor puse la baza sentinței. În: *Avocatul poporului*, 2005, nr.9.